

مقاله پژوهشی

تحلیل ظرفیت پایداری نظام اقتصاد روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان ارومیه)

لیلا سلطانی^۱ و علی اکبر تقیلو^{۲*}

تاریخ دریافت: ۳۰ مرداد ۱۴۰۰ تاریخ پذیرش: ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۱

چکیده

رشد جمعیت، تغییرات فناوری اطلاعات، تغییرات اقلیمی، تغییرات کمی و کیفی آب و تحولات اقتصادی قرن ۲۱ اقتصاد روستاها را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. مدیریت اقتصاد روستایی در برابر این تحولات و شوکها مستلزم شناخت ظرفیت پویایی بخش‌های تشکیل دهنده آن است. این تحقیق در سال ۱۳۹۸ با هدف ارزیابی ظرفیت پایداری اقتصاد روستاهای بخش مرکزی ارومیه انجام شده است و از آنجا که تحقیق حاضر یک تحقیق توصیفی-تحلیلی می‌باشد از روش جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق ۹۳۰۵ خانوار بوده که از آن ۳۸۵ نفر به عنوان نمونه از طریق فرمول کوکران انتخاب گردید. روش نمونه‌گیری نیز بصورت تصادفی ساده انجام شده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بر اساس متغیرهای (اقتصاد کشاورزی، خدمات و صنعت) در قالب طیف لیکرت بوده است. نتایج نشان می‌دهد که؛ فعالیت‌هایی در بخش خدمات و صنعت در پویایی اقتصاد روستایی نقش داشته‌اند که به نوعی وابسته به کشاورزی بوده‌اند. گردشگری و طبیعت گردی در بخش خدمات، صنایع دستی و چرم و مبلمان در بخش صنعت به شدت به فعالیت‌های کشاورزی و دامی وابسته است که از نظر مردم موجب پویایی اقتصاد روستا می‌شود. در این فعالیت‌ها بخش تولید، هزینه و تنوع تولید سهم بزرگی در پایداری اقتصاد روستا به خود اختصاص داده است که در صورت توجه به آنها پایداری اقتصاد روستا در منطقه تضمین می‌یابد.

کلمات کلیدی: اقتصاد روستایی؛ پایداری؛ ظرفیت اقتصادی، معادلات ساختاری؛ شهرستان ارومیه.

۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا - دانشگاه ارومیه

۲ - دانشیار گروه جغرافیای دانشگاه ارومیه

*-نویسنده مسئول: a.taghilo@gmail.com

مقدمه

از ابتدای قرن بیست و یکم، نگاه توسعه پایدار صرفاً توجه به ابعاد زیست - محیطی نیست، بلکه مباحث اقتصادی در پیچه جدیدی را در رسیدن به توسعه پایدار برای ما گشوده است. پایداری اقتصادی به عنوان یک جزء اساسی از توسعه پایدار مورد توجه ویژه سیاستمداران و برنامه‌ریزان قرار گرفته است. اقتصاد در تعریف کلاسیک خود به فرآیند تولید، توزیع و مصرف گفته می‌شود، که هر یک مکمل دیگری است. در اقتصاد روستایی از عوامل مختلف طبیعی، اقتصادی، جغرافیایی، اجتماعی، مالی، تجاری و صنعتی که در وضع یک منطقه روستایی مؤثر است، بحث می‌شود (رحمانی و تقیلو، ۱۳۹۸) و به چگونگی روابط عوامل تولید اشاره دارد. عوامل تولید شامل تولیدکننده و سرمایه (آب، زمین، اعتبار مالی، فناوری) می‌باشد. چگونگی ترکیب‌بندی این عوامل، میزان بهره‌وری و پایداری را تعیین و همراه با چگونگی ارتباط تولیدکننده و مصرف‌کننده، پایداری نظام اقتصاد محلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. برای پایداری یک نظام تولیدی، سازگاری عناصر حیاتی آن با شرایط محیطی (میدمور^۱ و همکاران، ۲۰۰۰) نظیر بحران‌های زیست محیطی، بحران‌های اقتصادی و غیره یک ویژگی حیاتی به شمار می‌رود و ثبات آنها در روستاها شاخص پایداری روستاها را تعیین می‌نماید. از آنجایی که به لحاظ محدودیت فعالیت‌ها، درآمدهای مشاغل روستایی کفاف زندگی روستاییان را نمی‌دهد، ایجاد انواع فعالیت‌های گردشگری در روستاها با توجه به ظرفیت‌های موجود آنها، می‌تواند در به وجود آوردن مشاغل مختلف و ایجاد اقتصاد تلفیقی در نواحی روستایی، ضعف درآمدی حاکم بر این فضاهای زیستی را بر طرف نموده و زمینه‌های کسب درآمد بیشتر در روستاها را ایجاد نماید (مطیعی لنگرودی و حیدری، ۱۳۹۱). از

سوی دیگر در حال حاضر اقتصاد بسیاری از روستاهای ایران، برپایه کشاورزی و بهره برداری‌های سنتی بنا نهاده شده و با موانع بسیاری در دستیابی به توسعه و عمدتاً توسعه اقتصادی مواجه است (ازکیا، ۱۳۸۷). بنابراین پایداری اقتصادی روستا پایداری روستاها را به همراه دارد (شف، ۲۰۱۹) و از این دیدگاه مطالعه ظرفیت پویایی آن دارای اهمیت است.

نظام اقتصاد روستایی شامل همه فعالیت‌های اقتصاد کشاورزی و غیر کشاورزی در مناطق روستایی است، اما کشاورزی مهم‌ترین فعالیت اقتصادی در اغلب روستاهای ایران است (حسینی ابری، ۱۳۸۰). با وجود اینکه سهم بخش کشاورزی از اشتغال و درآمد ملی چندان زیاد نیست، اما بخش کشاورزی علاوه بر تأمین نیازهای مصرفی جمعیت، ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و غیره نقش اساسی در اقتصاد خانوارهای روستایی دارد. رشد جمعیت، تغییرات فناوری اطلاعات (گرمز، ۲۰۰۳)، تغییرات اقلیمی (تانگ، ۲۰۱۹) و تغییرات کمی و کیفی منابع زیست محیطی (مورن، ۲۰۱۸) و تحولات اقتصادی قرن ۲۱ اقتصاد روستاها را به شدت تحت تأثیر قرار داده است و آن را با شوک‌های فراوانی روبرو کرده است. مدیریت اقتصاد روستایی در برابر این تحولات و شوک‌ها مستلزم شناخت ظرفیت پویایی بخش‌های تشکیل دهنده آن است.

بخش مرکزی شهرستان ارومیه از مناطق بسیار حساس در برابر تحولات زیست محیطی و انسانی است. کاهش سطح آب دریاچه ارومیه شرایط اکولوژیکی این منطقه را ناپایدار ساخته است. تخلیه بیش از ظرفیت منابع آب زیرزمینی و عقب نشینی سطح آب زیر زمینی منجر به نفوذ آب کف دریاچه ارومیه به این

۲ -Schiff

۳ -Grimes

۴ -Tong

۵ -Morén

۱ - Midmore

آبخوان شده و کیفیت آن را به شدت کاهش داده است. همچنین افزایش رشد جمعیت شهر ارومیه و تخصیص آب رودخانه شهر چای (منابع آب سطحی منطقه) به آب شرب شهری و صنایع شهری منجر به کاهش حق آبه کشاورزی شده و اقتصاد کشاورزی روستایی را در این منطقه در معرض تحولات شدید قرار داده است. از سوی دیگر پیشرفت فیزیکی شهر ارومیه به مناطق کشاورزی و تحولات گردشگری ویلا باغ، این روستاها را در آستانه تغییر قرار داده است. از آنجایی که روستائیان با شرایط اقتصادی جدید آشنایی لازم را ندارند، این شرایط ناپایداری اقتصاد کشاورزی را در این روستاها تشدید می‌نمایند. بر اساس این مسائل، در این تحقیق هدف آن است که ظرفیت پویایی نظام اقتصاد روستایی را برای برنامه ریزی در راستای پایداری اقتصاد روستاها مورد ارزیابی قرار دهد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

اقتصاد روستایی به تولید در بخش کشاورزی و صنایع وابسته به آن، بخش غیر کشاورزی شامل معادن، صنایع دستی، ساخت و ساز، تجارت، حمل و نقل، خدمات دولتی و شخصی (هاگبلید^۱ و همکاران، ۲۰۱۰) گفته می‌شود، که موجب درآمدزایی برای ساکنان روستایی می‌شود. امروزه پایداری اقتصاد روستا علاوه بر کیفیت و کمیت تولید، وابسته به غلبه بر مکانیسم بازار است که قیمت‌ها را تعیین می‌کند و روشن است که این مکانیسم پارامترهای اجتماعی و زیست محیطی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدین منظور، جهت توسعه شیوه‌های پایدار، دسترسی به اطلاعات بازار (قدرت چانه زنی) در تمام پارامترهای اقتصادی، راهبرد اصلی برقراری روابط متعادل در ترکیب بندی اقتصاد روستاست (میدمور و وایتکر^۲، ۲۰۰۰) اقتصاد پایدار، اقتصادی است که فرایند تولید و درآمدزایی آن در تمام فصول و شرایط،

به صورت مستمر جریان یابد.

لازمه استمرار اقتصاد روستایی، تنوع تولید، ثبات قیمت محصولات، رشد مداوم تولید، کنترل و مقاومت در برابر عوامل مخرب طبیعی و آگاهی از نوع و چگونگی تولید محصولات (سانتوس^۳ و همکاران، ۲۰۱۰) است. تنوع روش های درآمدزایی در تمام سال برای کسانی که به سایر مکانیسم های کاهش خطرات همچون پس انداز و بیمه دسترسی ندارند (لانجو^۴ و همکاران، ۲۰۰۱)، قدرت و توانمندی لازم را در اختیار آن ها قرار می‌دهد. دسترسی مداوم به اعتبارات لازم که توسط مردم، دولت و سازمان‌های غیر دولتی فراهم می‌شود، منجر به افزایش بهره‌وری و استانداردهای زندگی روستائیان در کشورهای در حال توسعه شده است (اسبورن^۵، ۲۰۰۶). تنوع بخشی در اقتصاد روستایی در سه بخش انجام می‌شود:

- کشاورزی و اقتصاد روستایی

در حالت کلی اقتصاد کشاورزی از بخش‌های مختلفی تشکیل شده است که عبارت‌اند از (رحمانی، ۱۳۹۷): ۱- زراعت که بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی را به خود اختصاص می‌دهد که به منظور بهره‌برداری از کاشت گیاهان یکساله صورت می‌گیرد. ۲- باغداری که این بخش کشت درختان میوه و بهره‌برداری از آنها را شامل می‌شود. ۳- بهره‌برداری از جنگل‌ها و علفزارها و ۴- دامداری

- صنعت و اقتصاد روستایی

در حقیقت صنایع روستایی را صنایع متناسب با شرایط جمعیتی، تولیدی، اقلیمی، جغرافیایی، زیربنایی روستاها تعریف می‌کند که در قالب صنایع تبدیلی کوچک و دستی در مناطق روستایی قابلیت استقرار دارند و می‌توانند به عنوان مکمل فعالیت‌های کشاورزی، زمینه تبدیل و فرآوری محصولات

۳ - Santos

۴ - Lanjouw

۵ - Osborne

۱ - Haggblade

۲ - Midmore & Whittaker

درگیری‌ها و تعاملات مختلف قدرت است.

دونوگوی^۲ و همکاران (۲۰۲۱) رابطه بین فعالیت‌های اقتصادی روستایی و کیفیت آب رودخانه را بررسی کردند. این مقاله تعدادی از مجموعه داده‌های مکانی مربوط به کشاورزی، کاربری زمین، فعالیت‌های مسکونی و صنعتی را برای بررسی تأثیرات عمده اقتصادی بر کیفیت اکولوژیکی منابع آب ترکیب کرده است.

هنری^۳ (۲۰۱۹) در تحقیق خود در ایالات متحده آمریکا معتقد است که برخلاف تصور رایج مبنی بر اینکه روستا-شهرها بیشتر به کشاورزی وابسته هستند، تولید ستون فقرات اقتصاد را تشکیل می‌دهد. پایداری کل اقتصاد روستایی نیازمند اقدامات دیگری نظیر فعالیت‌های اقتصادی می‌باشد.

هاو^۴ و همکاران (۲۰۱۹)، رابطه بین رشد اقتصادی و آب را در چین بررسی نمودند. این مطالعه نشان داد که بین عوامل اقتصادی-اجتماعی، از جمله ساختار صنعتی، مقیاس جمعیت، باز بودن تجارت و میزان منابع محلی آب رابطه وجود دارد.

وو^۵ و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق نقش سیاست‌های دولت چین در سیستم نوآوری ملی به این نتیجه اشاره داشتند که؛ پشتیبانی قوی تأثیر مثبت بر رشد اقتصادی روستاها را فراهم می‌کند و این رابطه مثبت در مناطق ساحلی و داخلی چین متفاوت است. زیرا تأثیر مثبت در سطوح بالای تحرک نیروی کار و هزینه تحقیق و توسعه، به ویژه برای مناطق روستایی در چین، قوی‌تر است.

هیلن بروک^۶ و دیگران (۲۰۰۵)، در همپشایر^۷ انگلستان نشان دادند که در سی سال اخیر، فعالیت‌های کشاورزی به طور

کشاورزی را فراهم نمایند و علاوه بر آن با متنوع ساختن اقتصاد و منابع درآمدش به کشاورزان و روستاییان کمک کنند. شرایط و امکاناتی را فراهم سازند تا زندگی در روستا در مقایسه با زندگی شهرها از مزیت نسبی برخوردار شود و اشتغال کامل برای روستاییان حاصل شود بر این اساس صنایع روستایی شامل صنایعی است که از خصوصیات زیر برخوردار باشند (رحمانی و تقیلو، ۱۳۹۸).

- خدمات و اقتصاد روستایی

خدمات روستایی در نوع خود می‌توانند نقش مهمی در اقتصاد روستایی و همچنین اقتصاد کشور داشته باشند، اما در بین این خدمات برخی اهمیت بالایی نسبت به دیگر خدمات روستایی دارند. یکی از این موارد بازرگانی، حمل و نقل و ارتباطات می‌باشد. امروزه برای نیل به توسعه اقتصادی در یک فضای جغرافیایی، زیرساخت‌های ارتباطی نقش حیاتی ایفا می‌کند. به طوری که فعالیت‌های اقتصادی از قبیل کشاورزی، صنعت و گردشگری برای ایفای نقش خود در فرآیند توسعه نیازمند دسترسی به زیر ساخت‌های مناسب می‌باشد که در این بین تأسیسات زیرساختی بخش حمل و نقل به عنوان یکی از اولویت‌دارترین عامل در توسعه اجتماعی و اقتصادی فضاهای جغرافیایی نقش به‌سزایی در جریان کالاها و ایده‌ها، سرمایه‌گذاری و خدمات رفاهی و تولیدی و توسعه صنایع کوچک و نظایر آن برعهده می‌گیرد.

در زمینه اقتصاد روستایی و تنوع بخشی به آن مطالعات بسیاری در داخل و خارج از کشور صورت پذیرفته است که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد: چن^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای، احیای صنایع دستی را به عنوان یک مطالعه موردی در چین مورد استفاده قرار می‌دهد تا نشان دهد که چگونه میراث فرهنگی به عنوان توسعه اقتصادی روستایی شامل

۲- Donoghue

۳- Henry

۴- Hao

۵- Wu

۶- Huylenbroeck

۷- Hampshire

۱- Chen

میان اقتصاد روستا و شهر و تشدید روند فرامحلی شدن و سیاسی شدن اقتصاد روستایی همراه بوده که در نهایت به سه مقوله کلان تغییر هزینه و درآمد روستاییان، دگرگونی نظام تولید و مصرف ثروت در اقتصاد روستایی و رشد ریسک پذیری در اقتصاد روستایی منجر شده است.

تقیلو و همکاران در سال ۱۳۹۷ در تحقیق خود به این نتایج رسیدند که اولاً درآمدزایی از طریق گردشگری، بیشتر در بخش خدمات گردشگری بوده و در زمینه تولیدات کشاورزی و صنایع دستی توفیق چندانی نداشته است و همچنین طبق نتایج مشخص می‌شود که وجود گردشگران اثرات زیست محیطی بالایی بر روستاهای هدف گردشگری گذاشته است.

محمدی و همکاران در سال ۱۳۹۷ در تحقیقی به این نتیجه دست یافتند که وضعیت اقتصاد روستایی نسبتاً مطلوب است و ICTs تأثیر مثبت و معناداری بر آن دارد (۷۷٪). در میان چهار قابلیت ICTs (مالی، رفتاری، اطلاع رسانی و فنی) تأثیر قابلیت های مالی بیش از سایر قابلیت‌هاست (۸۴/۰٪). بنابراین با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان اذعان نمود که قابلیت‌های ICTs زمینه‌ساز بهبود اقتصاد روستایی و معیشت جوامع روستایی است. فزونی و همکاران در سال ۱۳۹۸ در تحقیق خود با عنوان نقش عوامل محیطی در توسعه اقتصاد روستایی به این نتایج دست یافتند که عوامل محیطی و توسعه اقتصاد روستایی دارای رابطه‌ای دو سویه و متقابل هستند به نحوی که از یک طرف شرایط مساعد محیطی بستر توسعه اقتصاد روستایی را فراهم می‌کند و از سوی دیگر توسعه اقتصادی نیز کیفیت بهره‌برداری از طبیعت را ارتقاء داده و توسعه پایدار برای منطقه به وجود می‌آورد.

رحمانی و تقیلو (۱۴۰۰) در تحقیقی به عنوان تحلیل نقش آمایش عناصر فضایی در تاب آوری اقتصاد روستایی مطالعه موردی: دهستان چشمه سرا (شهرستان شوط) به این نتیجه

مستقیم با غذا در ارتباط نبوده و تمرکز آن روی موضوعات دیگر و تولید کالاهای غیرتجاری مانند چشم‌اندازهای گردشگری، کار، توسعه اقتصاد روستایی و جز آن بوده است. که این موضوع در اروپا موضوعی فراگیر است. همچنین جین^۱ و دیگران (۲۰۱۰) با مطالعه وضعیت تولیدات غذایی و کیفیت آن در کشور چین دریافتند که برای تقویت امنیت غذایی و استاندارد نمودن کیفیت آن باید تعاونی‌های کشاورزی را توسعه دهند.

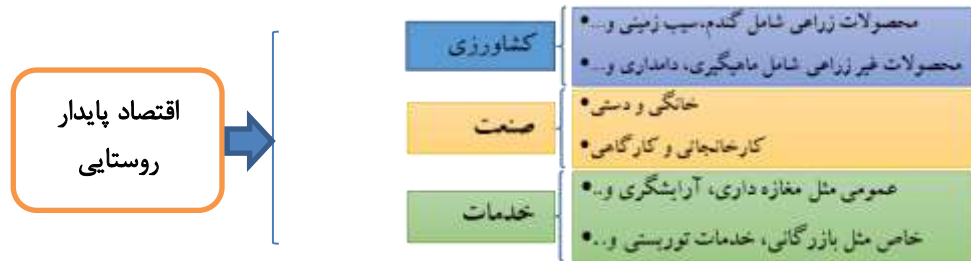
حاجیان و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی نقش تنوع فعالیت های اقتصادی در تاب‌آوری خانوارهای کشاورز روستایی شهرستان چناران پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که تنوع فعالیت‌های اقتصادی موجب افزایش تاب‌آوری خانوارهای کشاورز روستایی گردیده است.

نتایج بررسی تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد که ظرفیت‌های اقتصادی روستا در خصوص موارد موردی مانند گردشگری و غیره مورد بررسی قرار گرفته و کمتر بصورت سیستمی ارزیابی شده است. در این تحقیق ظرفیت اقتصاد روستا در بخش‌های مختلف توأمان با همدیگر ارزیابی می‌شود. بنابراین در این تحقیق نیز با الهام از مفاهیم و روش‌شناسی این تحقیقات، ظرفیت پایداری اقتصاد روستاهای بخش مرکزی ارومیه را مورد بررسی قرار داده می‌شود.

عزیزپور و دیگران در سال ۱۳۹۸ در تحقیق خود در خصوص اقتصاد روستایی به این نتیجه رسیدند که در حوزه اقتصاد روستایی، اجرای هدفمندی یارانه با پیامدهایی مانند تعدد ردیف‌های هزینه کرد خانوار و افزایش حجم پرداخت‌های از پیش برقرار در اقتصاد روستا، «تقویت بنیه درآمدی خانوار روستایی، برپایی و تشدید شکاف میان تولیدگران و خانوارهای روستایی، دگرش الگوی کسب و مصرف ثروت در اقتصاد روستا، ایجاد تکانه در جریان سرمایه

روستایی شود، می‌توان تاب آوری روستاها را افزایش دهد. براساس مبانی نظری و تحقیقات انجام یافته مدل تحلیلی و مفهومی تحقیق به شکل ترسیم می‌گردد.

رسیدند که تقویت کیفیت شبکه‌های ارتباطی، ایجاد مشاغل کوچک روستایی و خانگی شامل، تولید عرقیات، خشکبار، خشک کردن میوه سبزی، تولید لبنیات که باعث نگهداشت جمعیت

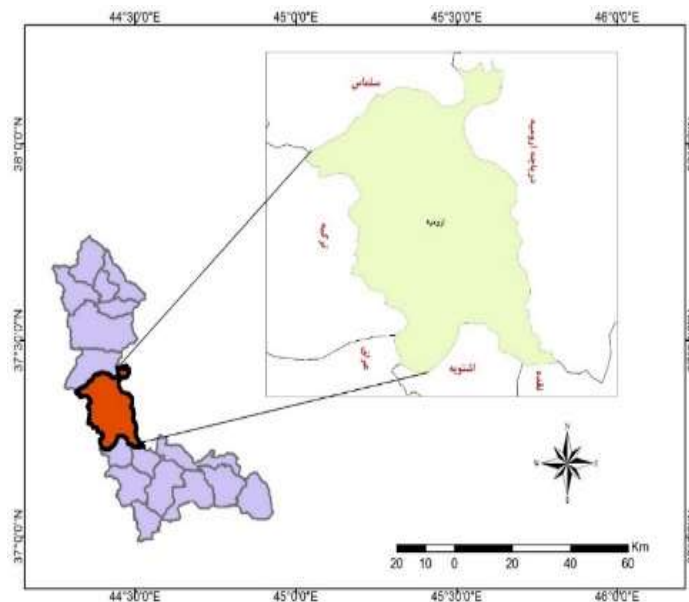

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

به سرشماری ۱۳۹۵ این بخش دارای جمعیت ۱۴۳۴۸۵ نفر (جمعیت روستا نشین) و حدود ۳۴۱ روستا می باشد و این بخش از شمال با بخش نازلو و از سمت غرب با بخش سیلوانا و از سمت جنوب با شهرستان نقده و از سمت شرق نیز با دریاچه ارومیه ارتباط دارد (شکل ۲).

منطقه مورد مطالعه

شهرستان ارومیه دارای ۵ بخش، انزل، نازلو، سیلوانا، صومای برادوست و بخش مرکزی می باشد که در تحقیق مورد نظر نیز محدوده مورد مطالعه در بخش مرکزی می‌باشد که این بخش به عنوان بزرگترین بخش شهرستان ارومیه نیز تلقی می شود که بنا

شکل ۲. نقشه محدوده مورد مطالعه

این تحقیق در سال ۱۳۹۸ در بخش مرکزی شهرستان

مواد و روش‌ها

کوکران ۳۸۵ خانوار تعیین گردید. تعداد نمونه برای هر روستا بر اساس تخصیص متناسب برای هر روستا تعیین گردید. روستاهای نمونه و تعداد نمونه‌های توزیع یافته در هر روستا در جدول ۱ ارائه شده است. در برخی از روستاها تعداد نمونه‌ها بر اساس تخصیص متناسب یک نمونه می‌شد که برای نزدیک کردن نتایج به واقعیت‌ها به ۳ نمونه افزایش داده شده است.

روش تجزیه و تحلیل

در این تحقیق شاخص پایداری برابر با ثبات معیشت روستایی در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی در برابر تغییر است و ظرفیت عناصر اقتصاد روستایی در راستای اثربخشی به آن مورد بررسی قرار گرفته است. برای ارزیابی داده‌ها از مدل معادلات ساختاری در محیط نرم افزار لیزرل استفاده شد. این مدل، به نوعی شبیه رگرسیون چندگانه است و روشی قدرتمند برای ارزیابی تعامل بین متغیرها، روابط غیرخطی بین آنها، روابط بین متغیرهای مستقل و لحاظ کردن خطاهای اندازه به شمار می‌رود. کاربرد اصلی آن در موضوعات چند متغیره‌ای است که نمی‌توان آنها را به شیوه دو متغیری با در نظر گرفتن هر بار یک متغیر مستقل با یک متغیر وابسته انجام داد. این مدل توانایی ارزیابی اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها را دارد و همچنین به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا پدیده‌های پیچیده را به لحاظ آماری به مدل درآورده و آزمون کند (موسوی و همکاران، ۱۳۹۳).

مدل معادلات ساختاری تحقیق

این پژوهش دارای ۱۳۳ متغیر تأثیر گذار است که در مجموع در ۳ بخش (خدمات، صنعت و کشاورزی) قرار گرفته اند. برای انجام این آزمون از نرم افزار لیزرل استفاده شده است. به این مفهوم که بعد از بررسی نتایج گردآوری شده‌ی تحقیق و ارزیابی مدل مفهومی، با استناد به نتایج اولیه مدل به دست آمده در

ارومیه استان آذربایجان غربی انجام شده است. روش تحقیق براساس هدف کاربردی و براساس نوع، توصیفی و تحلیلی است. با استفاده از روش تحقیق توصیفی - تحلیلی ابتدا به توصیف و تفسیر شرایط و روابط موجود بین متغیرهای تحقیق (اقتصاد کشاورزی، خدمات و صنعت) پرداخت شده است و بیشتر وضعیت کنونی متغیرهای تحقیق در روستاها را مورد مطالعه قرار داده‌ایم. همچنین با استفاده از این روش به ارزش‌گذاری درباره فواید اقتصادی و مطلوب بودن یا مؤثر بودن متغیرهای تحقیق در پایداری اقتصاد روستایی توجه شده است

روش جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و میدانی است. در این تحقیق برای استخراج شاخص‌های اقتصادی و بیان ادبیات تحقیق از روش اسنادی و از روش میدانی نیز برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای بررسی شاخص‌ها استفاده گردیده است. روش نمونه‌گیری بصورت تصادفی ساده انجام شده و نمونه‌های آماری تحقیق نیز سرپرست خانوارهای روستایی بوده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه با سوالات بسته محقق ساخته (با میزان روایی ۰/۸) بر اساس متغیرهای (اقتصاد کشاورزی، خدمات و صنعت) در قالب طیف لیکرت بوده است. در این طیف ظرفیت شاخص‌های اقتصادی مورد ارزیابی در دامنه خیلی کم (۱)، کم (۲)، متوسط (۳)، زیاد (۴)، خیلی زیاد (۵) ارزیابی گردیده است. نمره ۵ در شاخص‌ها به معنای ظرفیت بالا و نمره ۱ به معنای ظرفیت خیلی کم در نظر گرفته شده است.

جامعه آماری و حجم نمونه

بخش مرکزی شهرستان ارومیه دارای ۲۸۹ روستا می‌باشد که از این تعداد روستا، ۵۰ مورد (بیش از ۱۷ درصد) با ۹۳۰۵ خانوار به دلیل ارتباطات بیشتر این روستاها با شهر ارومیه و چگونگی ترکیب همگنی روستاها (تمام روستاها در دشت واقع شده است) به عنوان روستاهای نمونه جهت توزیع پرسشنامه مورد توجه قرار گرفته‌اند. حجم نمونه خانوار از طریق فرمول

بخش صنعت (۳۵ متغیر) و ۳- کشاورزی (۴۳ متغیر) می‌باشند. و شاخص‌های مورد نظر عبارتند از:
شاخص نیکویی برآزش (GFI)، شاخص برآزش تطبیقی (CFI)، شاخص برآزش هنجار نشده (NNFI)، شاخص برآزش هنجار شده (NFI)، شاخص برآزش افزایش (IFI) که مقادیر بیش‌تر از ۰/۹. نشانگر برآزش مناسب الگوی هستند.

لیزرل، عمده‌ترین متغیرهایی که می‌توانستند برای الگوسازی لیزرل مفید واقع شوند انتخاب شدند. در مجموع مدل معادلات ساختاری، به عنوان تکنیکی برای توضیح یک سیستم ارتباطی بین متغیرهاست، به این ترتیب که در تحلیل نظام اقتصاد روستایی برای تحلیل مسیر ۱۳۳ متغیر تأثیر گذار بر سه متغیر مستقل مشخص شدند؛ ۱- بخش خدمات (۵۵ متغیر)، ۲-

جدول ۰۱. ویژگی‌های روستاهای نمونه

روستاها	تعداد نمونه	تعداد خانوار	روستاها	تعداد نمونه	تعداد خانوار
باراجوق	۵	۱۲۵	گزنق	۴	۹۱
ریکان	۳	۴۲	قراقلو	۵	۱۲۲
صالح آباد	۳	۵۷	الیاس اباد	۹	۲۱۷
قطورلار	۳	۸۱	قلیلو	۳	۷۱
میاوق	۲۵	۷۱۴	گل‌مانخانه	۳	۵۲
کردلر	۱۰	۲۵۸	جارچیلو	۲۶	۶۴۹
ایدینلو	۳	۳۳	ریحان اباد	۱۱۶	۲۹۹۲
پشتگل	۳	۶۶	سنگرمیرعبداله	۷	۱۸۱
حاجی پیرلو	۳	۵۸	صداقه	۶	۱۶۳
دارغالو	۳	۷۳	المان اباد	۶	۱۶۵
دیزج نقاله	۲	۱۰	بوراشان	۳	۴۳
قامت	۳	۱۳	مراجول	۴	۸۴
هسبستان	۳	۱۶	ترمنی	۳	۵۸
ینگجه قاضی	۳	۳۲	چهره گشا	۴	۹۱
کشتیبان	۱۲	۳۵۵	حصارترمنی	۲	۸
یووالار	۷	۱۸۶	کلیسا کندی	۵	۱۴۸
ایگدیر	۳	۸۲	مشک ابادسقلی	۶	۱۵۶
بالدرلو	۷	۱۷۳	مشک ابادعلیا	۳	۷۷
اسلاملو	۴	۱۰۰	آغچه قلعه	۱۳	۳۴۱
امامزاده	۷	۱۷۴	وزیراباد	۳	۶۱
لشنلو	۳	۴۳	بیرلان	۳	۴۸
تبت	۶	۱۵۷	اوج قبرلر/سه قبرلو	۱	۴
طسمالو	۴	۹۸	قره آغاج	۵	۱۲۸
دستجرد	۱۰	۲۴۲	قره حسنلو	۳	۷۴
گل پرچین	۳	۷۲	۵۰	۳۸۵	۹۳۰۵
برنج اباد	۲	۲۱			

شاخص RMSEA، میانگین مجذور خطاهای مدل است. این میزان خطا اگر بین ۰-۰/۰۵ باشد ایده آل، و اگر بین ۰/۰۵-۰/۰۹ باشد خطای قابل قبول و اگر بالاتر از ۰/۱ باشد نشان دهنده خطا بالا است و برآزش ضعیف می باشد (کلانتری،

شاخص نیکویی برآزش تعدیل یافته (AGFI) که مقادیر بیش‌تر از ۰/۸. قابل قبول هستند و شاخص نیکویی برآزش اصلاح شده (RFI) بیشتر از ۰/۸ قابل قبول، شاخص برآزش تعدیل یافته هنجار شده (PNFI) هم بیشتر از ۰/۶ قابل قبول، و

نتایج و بحث

ظرفیت اقتصاد خدماتی روستاها

شاخص‌های برازش تحلیل معادلات ساختاری (لیزرل) برای متغیرهای خدماتی در جدول ۲ آمده است. با توجه به مقدار به دست آمده نتایج و مقادیر مدل، یافته‌ها از برازش قابل قبولی برخوردار است. برابر نتایج شاخص نیکویی برازش اصلاح شده و

شاخص برازش هنجار شده ما یک است که از مقادیر قابل قبول مدل بیشتر است و نشان از سلامت برآورد نتایج تحقیق است. همچنین ریشه میانگین مربعات خطای برآورد نتایج برابر با ۰/۰۵۳ از مقدار قابل قبول ۰/۹ کمتر است. در مجموع، نتایج در بخش خدمات از برازش قابل قبولی برای نتیجه گیری و تعمیم به کل جامعه برخوردار است.

جدول ۲. شاخص‌های نیکویی برازش مدل ساختاری بخش خدمات

نام شاخص	نتایج	برازش قابل قبول (درصد)	نام شاخص	نتایج	برازش قابل قبول (درصد)
شاخص برازش تطبیقی	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $GFI \geq$	شاخص نیکویی برازش	۰/۸۳	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $GFI \geq$
شاخص برازش افزایش	۱/۱۷	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $IFI \geq$	نیکویی برازش اصلاح شده	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۸) $RFI \geq$
شاخص برازش تعدیل یافته هنجار شده	۰/۹۵	(مساوی یا بیشتر از ۰/۶) $PNFI \geq$	شاخص برازش هنجار نشده	۱/۱۸	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $NNFI \geq$
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	۰/۰۵۳	(مساوی یا کمتر از ۰/۹) $RMSEA \leq$	شاخص برازش هنجار شده	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $NFI \geq$

بارهای عاملی استاندارد شده وضعیت اقتصادی و تأثیر گذاری شاخص‌ها بر پویایی کلی ظرفیت اقتصادی را بیان می‌کند. هر چه بار عاملی نزدیک به یک باشد دارای وضعیت مطلوب و سهم بیشتری در تبیین ظرفیت پویایی اقتصاد است، بار عاملی کمتر از ۰/۳ شدت ارتباطی روبه ضعیف، بین ۰/۳ تا ۰/۶ وضعیت ارتباطی قابل قبول را نشان می‌دهد. نتایج (جدول ۲) نشان دهنده این امر می‌باشد که؛ در بین ۵۵ شاخص مربوط به ۱۵ مؤلفه‌ی اصلی بخش خدمات، بار عاملی هیچ کدام از شاخص‌ها کمتر از ۰/۳ نمی‌باشد و ۱۶ شاخص نیز دارای بار عاملی ۰/۳ تا ۰/۶ می‌باشند که روابط قابل قبول را با پویایی ظرفیت اقتصاد خدماتی روستا بیان می‌کند و ۳۹ عامل دارای بار عاملی بالای ۰/۶ است که شدت اثر گذاری آنها در پایداری اقتصاد روستا بیشتر است و سهم بالایی را در میزان پویایی اقتصاد روستاهای مورد مطالعه را به خود اختصاص داده‌اند. بنابراین نتایج و مشابه نتایج تحقیقات هیلن بروک^۱ و دیگران

(۲۰۰۵) هنری (۲۰۱۹) استقرار و تقویت ظرفیت خدمات در بخش‌های مختلف کشاورزی، گردشگری، حمل و نقل، بازرگانی و سایر زمینه‌ها اقتصاد روستاها را پایدار می‌سازد و همچنین موجب شکل‌گیری ظرفیت‌های اقتصادی در بخش صنعت و کشاورزی می‌گردد. تحقیقات نشان می‌دهد که امروزه اقتصاد روستایی در بخش تجارت و بازرگانی مشکلات زیادی دارد (شایان و همکاران، ۱۳۹۱، کریم زاده و همکاران ۱۳۹۷، رحمانی و تقیلو، ۱۳۹۹) و تقویت این بخش موجب ماندگاری ارزش افزوده بخش کشاورزی و سایر فعالیت‌های اقتصادی روستاها در این سکونتگاه شده و ظرفیت‌های مالی خانوارهای روستایی برای سرمایه گذاری افزایش می‌دهد که در این تحقیق نیز بر اساس نظر روستائیان اهمیت این بخش نمایان گردید.

جدول ۳. اثرات مستقیم و غیر مستقیم بخش خدمات

اثرات غیر مستقیم	اثرات مستقیم	شاخص	مؤلفه
۰/۴۵	۰/۵۳	تعداد افراد ارائه دهنده خدمات بوم گردی	بوم گردی (i) ۰/۸۶
۰/۴۴	۰/۵۲	تعداد گردشگران بوم گردی	
۰/۵۶	۰/۶۰	تعداد افراد ارائه دهنده خدمات تخصصی و فنی مهندسی کشاورزی، دامپزشکی و گیاه پزشکی	خدمات تخصصی و فنی مهندسی، کشاورزی، دامپزشکی و گیاه پزشکی (j) ۰/۹۴
۰/۶۱	۰/۶۵	نسبت تولید خدمات تخصصی و فنی مهندسی، کشاورزی، دامپزشکی و گیاه پزشکی	
۰/۵۴	۰/۵۸	نسبت هزینه خدمات تخصصی و فنی مهندسی کشاورزی، دامپزشکی و گیاه پزشکی	
۰/۶۰	۰/۶۴	تنوع خدمات تخصصی و فنی مهندسی کشاورزی، دامپزشکی و گیاه پزشکی	
۰/۷۴	۰/۷۹	میزان فروش خدمات تخصصی و فنی مهندسی کشاورزی، دامپزشکی و گیاه پزشکی	
۰/۵۸	۰/۶۴	تعداد افراد ارائه دهنده خدمات گردشگری و طبیعت گردی	گردشگری و طبیعت، گردی (k) ۰/۹۱
۰/۵۰	۰/۵۵	تعداد گردشگران و طبیعت گردان در روستا	
۰/۴۳	۰/۵۵	تعداد افراد متخصص در خدمات حمل و نقل و پشتیبانی	خدمات حمل و نقل و پشتیبانی (l) ۰/۷۹
۰/۵۳	۰/۶۸	نسبت تولید خدمات حمل و نقل و پشتیبانی به سایر خدمات	
۰/۵۲	۰/۶۶	نسبت هزینه خدمات حمل و نقل و پشتیبانی به سایر خدمات	
۰/۴۶	۰/۵۹	تنوع خدمات حمل و نقل و پشتیبانی	
۰/۴۷	۰/۶۰	میزان فروش خدمات حمل و نقل و پشتیبانی	
۰/۵۳	۰/۶۸	تعداد افراد متخصص خدمات بازرگانی و بازاریابی محصولات کشاورزی و دامی	خدمات بازرگانی و بازاریابی محصولات کشاورزی و دامی (m) ۰/۷۸
۰/۱۵	۰/۲۰	نسبت تولید خدمات بازرگانی و بازاریابی محصولات کشاورزی و دامی به سایر خدمات	
۰/۳۵	۰/۴۵	نسبت هزینه خدمات بازرگانی و بازاریابی کشاورزی و دامی به سایر خدمات	
-۰/۰۶	-۰/۰۸	تنوع خدمات بازرگانی و بازاریابی محصولات کشاورزی و دامی	
-۰/۰۹	-۰/۱۲	فروش خدمات بازرگانی و بازاریابی محصولات کشاورزی و دامی	
-۰/۰۳	۰/۴۳	تعداد افراد متخصص فناوری اطلاعات	فناوری اطلاعات (n) -۰/۰۷
-۰/۰۳	۰/۵۰	نسبت هزینه فناوری اطلاعات	
۰/۰۱	۰/۰۹	میزان تولید خدمات ورزشی	خدمات ورزشی (o) ۰/۱۴
-۰/۰۲	-۰/۱۶	نسبت هزینه خدمات ورزشی به سایر خدمات	
-۰/۰۱	-۰/۷۲	تنوع خدمات ورزشی	
-۰/۰۶	-۰/۴۵	میزان فروش خدمات ورزشی	
-۰/۰۵	۰/۳۸	تعداد افراد متخصص حوزه انرژی (برقکار، لوله کش گاز، ...)	انرژی (p) -۰/۱۴
-۰/۰۹	۰/۶۵	نسبت افراد حوزه انرژی به سایر خدمات	
-۰/۰۸	۰/۶۴	نسبت هزینه حوزه انرژی به سایر خدمات	
-۰/۰۹	۰/۶۸	تنوع خدمات حوزه انرژی	
-۰/۰۵	۰/۴۱	فروش خدمات حوزه انرژی	
-۰/۱۴	۰/۵۲	تعداد افراد متخصص توسعه نرم افزارها و فناوری های نوین در حوزه سلامت	توسعه نرم افزارها و فناوری های نوین در حوزه سلامت (q) -۰/۲۷
-۰/۲۲	۰/۸۵	نسبت استفاده نرم افزارها و فناوری های نوین در حوزه سلامت	
-۰/۱۵	۰/۵۷	نسبت هزینه توسعه نرم افزارها و فناوری های نوین در حوزه سلامت	
-۰/۲۲	۰/۶۷	تعداد افراد متخصص توسعه و گسترش خدمات بهداشتی	توسعه و گسترش

۰/۱۱-	۰/۳۵	نسبت هزینه توسعه و گسترش خدمات بهداشتی به سایر خدمات	خدمات بهداشتی (t) ۰/۳۴-
۰/۱۴-	۰/۴۴	تنوع توسعه و گسترش خدمات بهداشتی به سایر خدمات	
۰/۲۳-	۰/۷۴	تعداد افراد متخصص طب سنتی	
۰/۱۶-	۰/۵۰	نسبت توسعه و گسترش طب سنتی در روستا	
۰/۰۱-	۰/۰۴	نسبت هزینه طب سنتی	توسعه و گسترش طب سنتی علمی (s) ۰/۳۲-
۰/۰۲-	۰/۰۷	تنوع تولید طب سنتی	
۰/۰۰۳-	۰/۰۱	فروش محصولات طب سنتی	
۰/۰۳	۰/۳۵	میزان استفاده از خدمات سلامت در مشاغل خانگی (تهویه کننده هوا، رطوبت سنج، ابزار آلات ایمنی فعالیت و...)	گسترش خدمات سلامت در مشاغل خانگی (t) ۰/۰۹-
۰/۰۵	۰/۳۱	تعداد افراد متخصص توسعه گردشگری سلامت	توسعه گردشگری
۰/۱۶	۰/۸۹	نسبت هزینه توسعه گردشگری سلامت	سلامت (u) ۰/۱۸-
۰/۰۸	۰/۴۸	تنوع منابع گردشگری سلامت	
۰/۰۳	۰/۵۲	تعداد افراد متخصص خدمات مدرن سازی تعمیر ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۴	۰/۶۸	نسبت تولید خدمات مدرن سازی تعمیر ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۴	۰/۷۶	نسبت هزینه خدمات مدرن سازی تعمیر ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	خدمات مدرن سازی تعمیر ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی (v) ۰/۰۶-
۰/۰۲	۰/۴۵	تنوع تولید خدمات مدرن سازی تعمیر ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۲	۰/۳۴	میزان فروش خدمات مدرن سازی تعمیر ماشین آلات و ادوات مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۹-	۰/۲۷	تعداد افراد متخصص حوزه فرهنگ و هنر (فروشنده وسایل فرهنگی، شاعر محلی، و...)	
۰/۲۲-	۰/۶۳	نسبت تولید حوزه فرهنگ و هنر	فرهنگ و هنر (w) ۰/۳۶-
۰/۲۴-	۰/۶۹	نسبت هزینه حوزه فرهنگ و هنر	
۰/۲۵-	۰/۷۰	تنوع تولید حوزه فرهنگ و هنر	
۰/۱۱-	۰/۳۲	فروش خدمات حوزه فرهنگ و هنر	

در نتایج تحقیق خلیلی (۱۳۹۵) و پورطاهری و نعمتی (۱۳۹۱) پیدا نمود که در این تحقیقات مشکل توسعه خدمات در جامعه روستایی به کمی جمعیت و پراکندگی سکونتگاه‌ها پیوند خورده است. همچنین با نگاه به نتایج تحقیق متی^۲ (۲۰۱۹) در خصوص غلبه اقتصاد کشاورزی و تولیدی در جامعه روستایی انتظار می‌رفت که بخش تجارت و بازرگانی محصولات کشاورزی و دامی در روستاها پویاتر باشد ولی متأسفانه این بخش در حد بسیار پایین در روستاهای مورد مطالعه بوده و یکی از عوامل مهم در خروج ارزش افزوده بخش تولید از روستاهاست که منجر

همچنین امروزه می‌توان گفت خدمات نقش مهمی در توسعه اقتصادی کشورها دارد (درخشان و نصرالهی، ۱۳۹۳). به عبارتی اقتصاد خدماتی بیشترین سهم را در بخش درآمد زایی و اشتغالزایی را در سکونتگاه‌های انسانی به خود اختصاص داده است و به عنوان بخش مهم در پایداری و پویایی اقتصاد به شمار می‌رود. با وجود تأکید سولیوان^۱ و همکاران (۲۰۱۵) به نقش بخش خدمات در پویایی اقتصاد روستایی، نتایج بدست آمده از وضعیت خدمات در روستاها نشان می‌دهد که هنوز این بخش در جامعه روستایی گسترش پیدا نکرده است که دلیل آن را می‌تواند

بالایی در تبیین پویایی و پایداری اقتصاد روستا دارند.

ظرفیت اقتصاد صنعتی روستاها

مطابق جدول ۴، شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد برابر با (۰/۰۶۰) است که محدوده آن بین (۰ و ۱) است. لذا با توجه به مقدار به دست آمده در تحقیق، مدل از برازش قابل قبولی برخوردار است.

با ناپایداری اقتصاد این سکونتگاه‌ها شده است. با توجه به ماهیت اقتصادی و زیست محیطی روستاها انتظار بر این است که برخی از خدمات وابسته به این ظرفیت‌ها تأثیر مستقیمی در پویایی اقتصاد روستاها داشته باشند. در روستاهای مورد مطالعه خدمات تخصصی، فنی و مهندسی کشاورزی، دامپزشکی و گیاه پزشکی با ضریب تأثیر مستقیم و مثبت ۰/۹۴، گردشگری و طبیعت گردی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۹۱، بوم گردی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۸۶ در پویایی اقتصاد روستاها سهم

جدول ۴. شاخص‌های نیکویی برازش مدل ساختاری بخش صنعت

نام شاخص	نتایج	برازش قابل قبول (درصد)	نام شاخص	نتایج	برازش قابل قبول (درصد)
شاخص برازش تطبیقی	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $GFI \geq$	شاخص نیکویی برازش	۰/۸۷	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $GFI \geq$
شاخص برازش افزایش	۱/۱۲	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $IFI \geq$	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۸) $RFI \geq$
شاخص برازش تعدیل یافته هنجار شده	۰/۹۳	(مساوی یا بیشتر از ۰/۶) $PNFI \geq$	شاخص برازش هنجار نشده	۱/۱۳	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $NNFI \geq$
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	۰/۰۶۰	(مساوی یا کمتر از ۰/۹) $RMSEA \leq$	شاخص برازش هنجار شده	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $NFI \geq$

منجر به ایجاد ظرفیت‌های اشتغال و درآمدی برای خانوارهای روستایی می‌شود؛ دوم موجب بازار برای تولید محصولات کشاورزی به عنوان مکمل می‌شود و سوم موجب افزایش ارزش افزوده فعالیت‌های کشاورزی از طریق فراوری و تبدیل محصولات در روستاها می‌شود. نتایج تحقیق نیز همانند تحقیقات تقیلو و همکاران (۱۳۹۷) و بهرامی (۱۳۹۹) مؤید این نکته است که صنعتی‌سازی روستاها می‌تواند کمک زیادی ایجاد ظرفیت در بخش کشاورزی به عنوان محور توسعه اقتصادی روستاها داشته باشد.

نتایج و یافته‌های حاصل از تحلیل در مدل ساختاری مربوط به ارتباط درونی بین مؤلفه‌های پژوهش را نشان می‌دهد که یک نوع همبستگی و ارتباط منطقی و معنا دار را در ارتباط مؤلفه‌ها نسبت به یکدیگر ایجاد شده است. به طوری که بر اساس نتایج این تحقیق میزان همبستگی بین تمامی مؤلفه‌های بخش

بر اساس برآورد ضرایب استاندارد شده مدل ساختاری تحقیق، سطح معنا داری (a=۰/۰۶) به دست آمده که از بین ۷ مؤلفه‌ی بخش صنعت به ترتیب میزان تأثیر پذیری این مؤلفه‌ها از تغییرات کمی و کیفی منابع آب روستایی به این میزان می‌باشد؛ تولید کفش و مصنوعات چرمی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۹۵، تولید مبلمان و مصنوعات چوبی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۸۸، تولید صنایع دستی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۸۳، تولید پوشاک با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۶۱، دستبافت و دستبافته‌ها با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۳۰، ساخت ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۲۶، فراوری محصولات معدنی کوچک مقیاس با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۰۹ می‌باشد.

صنعت در اقتصاد مدرن جایگاه بالایی در توسعه دارد. صنعت از چند جنبه در اقتصاد روستایی تأثیر بالایی دارد. اول اینکه

صنعت مثبت می‌باشد که نشان دهنده‌ی همبستگی تمامی مؤلفه‌های این بخش با یکدیگر است و تنها شاخص‌های مؤلفه فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس با شاخص‌های دیگر مؤلفه‌ها همبستگی معکوسی ایجاد کرده است. بیشترین همبستگی را بین تولید مبلمان و مصنوعات چوبی با تولیدکفش

و مصنوعات چرمی (۰/۸۳) و تولید مبلمان و مصنوعات چوبی با تولید صنایع دستی (۰/۷۳) و تولیدکفش و مصنوعات چرمی با تولید صنایع دستی (۰/۷۹) ایجاد شده است. کمترین همبستگی نیز بین فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس و دستبافت و دستبافته‌ها با مقدار ۰/۰۳ می‌باشد.

جدول ۵. اثرات مستقیم و غیر مستقیم بخش صنعت

اثرات غیر مستقیم	اثرات مستقیم	شاخص	مؤلفه
۰/۴۳	۰/۴۹	تعداد افراد متخصص تولید مبلمان و مصنوعات چوبی	تولید مبلمان و مصنوعات چوبی (a) ۰/۸۸
۰/۵۷	۰/۶۵	نسبت تولید مبلمان و مصنوعات چوبی	
۰/۴۰	۰/۴۶	نسبت هزینه تولید مبلمان و مصنوعات چوبی	
۰/۵۵	۰/۶۳	تنوع تولید مبلمان و مصنوعات چوبی	
۰/۴۵	۰/۵۲	فروش تولید مبلمان و مصنوعات چوبی	
۰/۵۰	۰/۵۳	تعداد افراد متخصص تولیدکفش و مصنوعات چرمی	تولیدکفش و مصنوعات چرمی (b) ۰/۹۵
۰/۵۷	۰/۶۱	نسبت تولیدکفش و مصنوعات چرمی	
۰/۵۲	۰/۵۵	نسبت هزینه تولیدکفش و مصنوعات چرمی	
۰/۵۷	۰/۶۱	تنوع تولیدکفش و مصنوعات چرمی	
۰/۴۹	۰/۵۲	فروش محصولات حاصل از بازیافت صنایع	
۰/۴۰	۰/۴۹	تعداد افراد متخصص صنایع دستی	تولید صنایع دستی (c) ۰/۸۳
۰/۴۰	۰/۴۹	نسبت تولید صنایع دستی	
۰/۳۴	۰/۴۱	نسبت هزینه تامین مواد اولیه تولید شده صنایع دستی	
۰/۳۸	۰/۴۶	تنوع تولید محصولات صنایع دستی	
۰/۲۶	۰/۳۲	فروش محصولات صنایع دستی	
۰/۰۴	۰/۱۶	تعداد افراد متخصص ساخت ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	ساخت ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون، کشاورزی (d) ۰/۲۶
۰/۰۹	۰/۳۸	نسبت تولید ساخت ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۶	۰/۲۵	نسبت هزینه ساخت ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۳	۰/۱۴	تنوع ساخت ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۳	۰/۱۲	فروش ماشین آلات و ادوات و مکانیزاسیون کشاورزی	
۰/۰۱	۰/۰۲	تعداد افراد متخصص تولید پوشاک	تولید پوشاک (e) ۰/۶۱
-۰/۰۹	-۰/۱۵	نسبت تولید پوشاک	
-۰/۱۱	-۰/۱۹	نسبت هزینه تولید پوشاک	
-۰/۰۱	-۰/۰۲	تنوع تولید پوشاک	
۰/۰۴	۰/۰۷	فروش تولید پوشاک	
۰/۰۰۳	۰/۰۴	تعداد افراد متخصص فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس	فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس (f) ۰/۰۹
۰/۰۴	۰/۴۵	نسبت تولید فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس	
۰/۰۷	۰/۸۰	نسبت هزینه فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس	
۰/۰۶	۰/۶۹	تنوع فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس	
۰/۰۳	۰/۳۷	فروش فرآوری محصولات معدنی کوچک مقیاس	
۰/۱۵	۰/۵۲	تعداد افراد متخصص تولید فرش دستبافت و دستبافته‌ها	دستبافت و دستبافته‌ها (g) ۰/۳۰
۰/۱۸	۰/۶۲	نسبت تولید فرش دستبافت و دستبافته‌ها	

۰/۱۵	۰/۵۳	نسبت هزینه تولید فرش دستبافت و دستبافته ها
۰/۱۸	۰/۴۳	تنوع تولید فرش دستبافت و دستبافته ها
۰/۱۳	۰/۴۶	فروش فرش دستبافت و دستبافته ها

ظرفیت اقتصاد کشاورزی روستاها

تمام نتایج بدست آمده در شاخص های مختلف برآزش مدل نشان می‌دهد که نتایج مدل قابل قبول است و می‌توان به نتایج مدل اعتماد نمود. لذا با توجه به مقدار به دست آمده در تحقیق، مدل از برآزش ایده آلی برخوردار است.

نتایج نشان دهنده این امر می باشد که؛ در بین ۴۳ شاخص مربوط به ۹ مؤلفه‌ی اصلی بخش کشاورزی، بار عاملی هیچ کدام از شاخص‌ها کمتر از ۰/۳ نمی‌باشد و ۱۸ شاخص دارای بار عاملی ۰/۳ تا ۰/۶ می‌باشند و ۲۵ عامل دارای بار عاملی بالای ۰/۶ را دارا می‌باشند که این دلیل بر این می‌باشد که در بخش کشاورزی اکثر شاخص‌های مورد نظر از تأثیر زیادی در پایداری اقتصاد روستا دارند و سهم بزرگی را در پویایی اقتصاد روستا به خود اختصاص داده‌اند. شاخص‌های تمام مؤلفه‌ها به غیر از سردخانه و نگهداری محصول اثر مستقیم منفی دارند ولی اثرات غیر مستقیم مثبتی دارند. به عبارتی سردخانه‌ها در صورتی می‌توانند در پویایی اقتصاد روستایی اثر داشته باشند که سایر عناصر اقتصادی روستا همانند تولید می‌تواند مؤثر واقع شوند.

ظرفیت سازی در بخش کشاورزی به نوعی تقویت کارآفرینی در فعالیت‌های وابسته به آن است. انبار داری، کشت نهال، دامداری، زراعت، پرورش آبزیان، بسته بندی، طیور و گلخانه و دیگر فعالیت‌های مربوط به کشاورزی زمینه‌ها مهم در کارآفرینی اقتصادی کشاورزی روستایی است. یافته‌های این تحقیق همانند نتایج تحقیقات حسین آبادی (۱۳۹۸)، منجزی (۱۳۹۸) و کریمی (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که کارآفرینی در هر یک از بخش‌های مختلف کشاورزی موجب تقویت ظرفیت‌هایی همانند کشاورزی ارگانیک و سایر بخش‌های وابسته به آن شده

صنعت در روستاها یکی از بخش‌های مهمی است که در پویایی و پایداری اقتصاد روستاها بازی می‌کند. در تحقیقات لوو^۱ (۲۰۱۷) بخش صنعت موجب پایداری بخش‌های دیگر اقتصاد می‌شود. به عبارتی صنعت مکمل اقتصاد کشاورزی بوده و به رشد آن کمک می‌کند. در نتایج بدست آمده از تحقیق لوو، صنایع روستایی به جهت ارتباط نزدیک به بخش کشاورزی ماندگارتر از صنایع شهری است. همانند نتایج ما در مطالعات وو جان و پارکر^۲ (۲۰۱۷) نوآوری و تنوع تولید در پویایی اقتصاد روستایی از اهمیت زیادی برخوردار است. بخش تولید کفش و مصنوعات چرمی با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۹۵ بیشترین سهم را در پویایی اقتصاد صنعتی دارند. در فرایند این بخش از فعالیت، بخش تولید و تنوع تولید هر یک با مقدار اثرگذاری ۰/۶۱ در پویایی اهمیت زیادی برای توسعه این بخش دارند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که تولید مبلمان و مصنوعات چوبی نیز با ضریب تأثیر مستقیم (۰/۸۸) سهم بالایی در پویایی اقتصاد داشته است. در این بخش نیز همانند تولید مصنوعات چرمی تولید (۰/۶۵) و تنوع تولید (۰/۶۳) اهمیت زیادی داشته است. دیگر فعالیت مهم صنعتی در پایداری اقتصاد روستایی صنایع دستی است (ابیسوگا و فیلیس^۳، ۲۰۱۷) این صنعت با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۸۳ نیز سهم زیادی را در تبیین پویایی ظرفیت اقتصاد روستایی دارد. مهم‌ترین مرحله در این فعالیت تولید (۰/۴۹) و تنوع تولید با میزان اثر گذاری ۰/۴۶ به شمار می‌رود که قنبری (۲۰۱۷) نیز به آن در مطالعه نوآوری و خلاقیت صنایع دستی در توسعه پایدار روستایی اشاره کرده است.

۱ - Low

۲ - Wojan & Parker

۳ - Abisuga & Fillis

و بصورت کلی موجب توسعه اقتصادی روستاها گردیده است.

جدول ۶. شاخص‌های نیکویی برآزش مدل ساختاری بخش کشاورزی

نام شاخص	نتایج	برآزش قابل قبول و (درصد)	نام شاخص	نتایج	برآزش قابل قبول و (درصد)
شاخص برآزش تطبیقی	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $GFI \geq$	شاخص نیکویی برآزش	۰/۸۷	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $GFI \geq$
شاخص برآزش افزایش	۱/۳۷	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $IFI \geq$	شاخص نیکویی برآزش اصلاح شده	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۸) $RFI \geq$
شاخص برآزش تعدیل یافته هنجار شده	۰/۹۴	(مساوی یا بیشتر از ۰/۶) $PNFI \geq$	شاخص برآزش هنجار نشده	۱/۴۰	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $NNFI \geq$
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	۰/۰۴۷	(مساوی یا کمتر از ۰/۹) $RMSEA \leq$	شاخص برآزش هنجار شده	۱	(مساوی یا بیشتر از ۰/۹) $NFI \geq$

جدول ۷. اثرات مستقیم و غیر مستقیم بخش کشاورزی

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	اثرات مستقیم	اثرات غیر مستقیم
سردخانه و نگهداری محصولات (x) ۰/۷۴-	تعداد افراد متخصص سردخانه و نگهداری محصولات	۰/۱۹	-۰/۱۴
	نسبت ایجاد سردخانه و نگهداری محصولات	-۰/۰۲	۰/۰۱
	نسبت هزینه سردخانه و نگهداری محصولات	-۰/۴۹	۰/۳۶
	تنوع محصولات نگهداری شده در سردخانه	-۰/۴۴	۰/۳۲
صنایع غذایی و تبدیلی تکمیلی کشاورزی (y) ۰/۹۹	هزینه فروش محصولات نگهداری شده در سردخانه	-۰/۳۴	۰/۲۵
	نسبت تولید صنایع غذایی و تبدیلی تکمیلی کشاورزی	۰/۳۳	۰/۳۲
	نسبت هزینه صنایع غذایی و تبدیلی تکمیلی کشاورزی	۰/۳۵	۰/۳۴
پرورش دام سبک و سنگین (z) ۰/۹۰	فروش صنایع غذایی و تبدیلی تکمیلی کشاورزی	۰/۲۱	۰/۲۰
	تعداد افراد متخصص پرورش دام سبک و سنگین	۰/۲۳	۰/۲۰
	نسبت تولید پرورش دام سبک و سنگین	۰/۲۱	۰/۱۸
	نسبت هزینه پرورش دام سبک و سنگین	۰/۳۰	۰/۲۷
تولید و کشت نهال و بذر (aa) ۰/۹۵	تنوع تولید پرورش دام سبک و سنگین	۰/۴۷	۰/۴۲
	فروش دام سبک و سنگین	۰/۳۵	۰/۳۱
	تعداد افراد متخصص تولید و کشت نهال و بذر	۰/۲۱	۰/۱۹
	نسبت تولید و کشت نهال و بذر	۰/۵۲	۰/۴۹
پرورش دام سبک و سنگین (z) ۰/۹۰	نسبت هزینه تولید و کشت نهال و بذر	۰/۱۶	۰/۱۵
	تنوع تولید و کشت نهال و بذر	۰/۳۱	۰/۲۹
	فروش تولیدات و کشت نهال و بذر	۰/۰۴	۰/۰۳
	تعداد افراد متخصص بسته بندی میوه، سبزی، و خشکبار صادراتی	۰/۳۸	۰/۲۶
پرورش دام سبک و سنگین (z) ۰/۹۰	نسبت تولید بسته بندی میوه، سبزی، و خشکبار صادراتی	۰/۳۱	۰/۲۱
	نسبت هزینه بسته بندی میوه، سبزی، و خشکبار صادراتی	۰/۳۹	۰/۲۶
	تنوع بسته بندی میوه، سبزی، و خشکبار صادراتی	۰/۰۲	۰/۰۱
	فروش محصولات بسته بندی شده (میوه، سبزی، و خشکبار صادراتی)	۰/۲۲	۰/۱۵
شیلات و آبزیان (ac) ۰/۷۶	تعداد افراد متخصص شیلات و آبزیان	۰/۰۷	۰/۰۵
	نسبت تولید شیلات و آبزیان	۰/۲۹	۰/۲۲
	نسبت هزینه شیلات و آبزیان	۰/۰۴	۰/۰۳
	تنوع تولید شیلات و آبزیان	۰/۰۲	۰/۰۱
		۰/۰۷	۰/۰۵

۰/۱۰	۰/۲۳	تعداد افراد متخصص تولید گیاهان دارویی	
۰/۱۶	۰/۳۶	نسبت تولید گیاهان دارویی	
۰/۱۵	۰/۳۴	نسبت هزینه تولید گیاهان دارویی	تولید گیاهان دارویی(ad)۰/۴۵
۰/۱۱	۰/۲۶	تنوع تولید گیاهان دارویی	
۰/۱۳	۰/۳۱	فروش تولید گیاهان دارویی	
۰/۱۷	۰/۲۶	تعداد افراد متخصص پرورش و فرآوری طیور و زنبور عسل	
۰/۰	۰/۰	نسبت تولید پرورش و فرآوری طیور و زنبور عسل	
۰/۰	۰/۰	نسبت هزینه پرورش و فرآوری طیور و زنبور عسل	پرورش و فرآوری طیور و زنبور عسل(ae)۰/۶۹
۰/۱۱	۰/۱۶	تنوع تولید پرورش و فرآوری طیور و زنبور عسل	
۰/۰۷	۰/۱۱	فروش پرورش و فرآوری طیور و زنبور عسل	
۰/۰۸	۰/۲۲	تعداد افراد متخصص محصولات گلخانه ای	
۰/۱۴	۰/۳۵	نسبت تولید محصولات گلخانه ای	
۰/۲۴	۰/۶۱	نسبت هزینه محصولات گلخانه ای	محصولات گلخانه ای(af)۰/۴۰
۰/۲۶	۰/۶۷	تنوع تولید محصولات گلخانه ای	
۰/۲۳	۰/۵۸	فروش محصولات گلخانه ای	

فوق، بر اساس نتایج تحقیق پدهی^۴ (۲۰۱۶) و نتایج ما طبق نتایج بدست آمده پرورش دام سبک و سنگین با ضریب ۰/۹۰ از فعالیت‌های مهم پایداری اقتصاد روستایی است.

نتیجه گیری

بطور کلی نتایج این تحقیق علاوه بر تأیید و تکمیل مبانی نظری تحقیق، یعنی تنوع سازی اقتصاد روستایی، به تنوع فعالیت‌هایی اشاره دارد که تا حدودی به فعالیت‌های کشاورزی مربوط است. در بخش خدمات و صنعت، فعالیت‌هایی در پویایی اقتصاد روستایی نقش داشته‌اند که به نوعی وابسته به کشاورزی بوده‌اند. گردشگری و طبیعت گردی در بخش خدمات، صنایع دستی و چرم و مبلمان در بخش صنعت به شدت به فعالیت‌های کشاورزی و دامی وابسته است که از نظر مردم موجب پویایی اقتصاد روستا می‌شود. در این فعالیت‌ها بخش تولید، هزینه و تنوع تولید سهم بزرگی در پایداری اقتصاد روستا به خود اختصاص داده است که در صورت توجه به آنها پایداری اقتصاد روستا در منطقه تضمین می‌یابد. با توجه به شرایط منطقه و نتایج تحقیق پیشنهادهای زیر می‌تواند منجر به تقویت اقتصادی

همچنین همانند مطالعه بچف^۱ و همکاران (۲۰۱۷) در این مطالعه نیز موضوعات اقتصاد کشاورزی در روستاها اهمیت زیادی در درآمد و اشتغال دارد. پویایی این بخش از فعالیت می‌تواند منجر به توسعه سایر بخش‌ها شود. در بخش کشاورزی تنوع بخشی کشاورزی دارای اهمیت فراوان است (دیکسیت^۲، ۲۰۱۹) که نتیجه‌ای مشابه مطالعه حاضر است. طبق نتایج بدست آمده صنایع غذایی و تبدیلی تکمیلی کشاورزی با ضریب ۰/۹۹ بیشترین سهم را در تبیین پویایی اقتصاد کشاورزی دارد. بر اساس نتایج، در فرایند این فعالیت هزینه‌های تولید (تأمین سرمایه ثابت و سرمایه در گردش) با میزان اثرگذاری ۰/۳۵ دارای اهمیت زیادی است که آسانچائو^۳ و همکاران (۲۰۱۹) نیز به آن اشاره کرده‌اند. تولید و کشت نهال و بذر از دیگر فعالیت‌های کشاورزی است که در پایداری اقتصاد اثر مهمی دارد. بر اساس نتایج تحقیق، این فعالیت با ضریب ۰/۹۵ سهم زیادی از پویایی را تبیین می‌نماید. از میان مراحل این فعالیت، میزان اثرگذاری تولید نهال در پایداری اقتصاد برابر با ۰/۵۲ است. علاوه بر موارد

۱ - Bachev

۲ - Dixit

۳ - Assunção

۴ - Padhi

روستایی شود:

- تنوع بخشی فعالیت‌های کشاورزی برای خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان ارومیه
- گسترش زیرساخت‌های مربوط به تجارت و بازرگانی اقتصاد روستاها از طریق ساماندهی بازار یابی و فروش

منابع

- ازکیا، م. ۱۳۸۷. جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی در ایران؛ انتشارات اطلاعات، تهران، ۱-۴۹۶.
- بهرامی، ر. ۱۳۹۹. اثرات اقتصادی-اجتماعی صنایع روستایی (صنایع دستی و مشاغل خانگی) بر توسعه روستایی مورد: روستاهای شهرستان سنندج، نشریه جغرافیا و برنامه ریزی، ۲۴(۷۲): ۸۱-۱۰۳.
- بهزاد فزونی، ع. ا، ولی شریعت پناهی، م. ۱۳۹۶، نقش عوامل محیطی در توسعه اقتصاد روستایی (مطالعه موردی بخش دیلمان شهرستان سیاهکل)، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۹(۳): ۲۵-۴۹.
- پورطاهری، م.، نعمتی ر. ۱۳۹۱. اولویت بندی مسائل توسعه روستایی با تأکید بر دیدگاه روستاییان مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان خرم آباد، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال یکم، شماره ۲، ۱۲۸-۱۱۳.
- تقیلو، ع. ا؛ آفتاب، ا؛ مجنونی توتاخانه، ع. ۱۳۹۷. تحلیل الزامات تحقق راهبردهای توسعه روستایی ایران با تأکید بر راهبرد صنعتی شدن کشاورزی، مجله مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۳(۴): ۵۹۵-۶۱۲.
- تقیلو، ع. ا، کیانی، م.، سادات کهکی، ف. ۱۳۹۷، بررسی و تحلیل اثرات اقتصادی و زیست محیطی گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان سامان)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، ۸(۳۱): ۱۰۳-۱۱۴.
- حاجیان، ن.، مفیدی، ع.، قاسمی، م. ۱۳۹۷، نقش تنوع فعالیت‌های اقتصادی زراعی و غیرزراعی بر تاب آوری خانوارهای کشاورز روستایی در معرض خشکسالی (مطالعه موردی: شهرستان چناران)، نشریه جغرافیا و مخاطرات محیطی، ۷(۲۸): ۳۱-۵۱.
- حسین آبادی، ع. ۱۳۹۸، نقش دامپروری در توسعه اقتصاد روستایی استان لرستان (مطالعه موردی: شهرستان بروجرد)، مجله جغرافیا و روابط انسانی، ۱(۴): ۴۹۵-۵۰۵.
- حسینی ابری، س. ح. ۱۳۸۰، مدخلی بر اقتصاد روستایی ایران، اصفهان، انتشارات دانشگاه اصفهان، ۱-۴۳۰.
- خلیلی، ع. ۱۳۹۵. امکان سنجی راهبرد اسکان مجدد سکونتگاه‌های روستایی کوچک و پراکنده، ماهنامه شباک، ۲(۱۵): ۴۷.
- درخشان، م.، نصراللهی، خ. ۱۳۹۳. تحلیل اثر توسعه بخش سوم اقتصاد بر شاخص‌های اقتصادی و راهکارهای توسعه آن در ایران، فصلنامه اقتصاد اسلامی، ۱۴(۵۵): ۶۱-۸۸.
- رحمانی، ف.، تقیلو، ع. ا. ۱۳۹۸، تحلیل نقش آمایش عناصر فضایی در تاب آوری اقتصاد روستایی مطالعه موردی: دهستان چشمه سرا (شهرستان شوط)، نشریه راهبردهای توسعه روستایی، ۶(۳): ۲۳۱-۲۵۱.
- رحمانی، ف.، تقیلو، ع. ا. ۱۳۹۸، تحلیل نقش آمایش عناصر فضایی در تاب آوری اقتصاد روستایی مطالعه موردی: دهستان چشمه سرا (شهرستان شوط)، نشریه راهبردهای توسعه روستایی، ۶(۳): ۲۳۱-۲۵۱.

- Journal, 10(1), 59-74.
- Arfini, F., Antonioli, F., Cozzi, E., Donati, M., Guareschi, M., Mancini, M. C., & Veneziani, M. 2019. Sustainability, Innovation and Rural Development: The Case of Parmigiano-Reggiano PDO. *Sustainability*, 11(18), 4978.
- Assunção, J., Souza, P., Fernandes, P., & Mikió, S. 2019. Does Credit Boost Agriculture? Impacts on Brazilian Rural Economy and Deforestation, 24, 777-780.
- Bachev, H. R. A. B. R. I. N., Ivanov, B. O. Z. H. I. D. A. R., Toteva, D. E. S. I. S. L. A. V. A., & Toteva, E. 2017. Agrarian sustainability in Bulgaria—economic, social and ecological aspects. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 23(4), 519-525.
- Chen, Z., Ren, X., & Zhang, Z. 2021. Cultural heritage as rural economic development: Batik production amongst China's Miao population. *Journal of Rural Studies*, 81(1), 182-193.
- Dixit, P., Ahmed, R. R., Yadav, A. K., & Lal, R. C. 2019. Diversification of economy-an insight into inclusive growth & food security with special reference to Pakistan's agriculture economy. *Asian Journal of Agriculture and Rural Development*, 9(1), 82-98.
- Ghanbari, S., Dehghan, M. H., & Miraki Anari, H. 2017. Investigating the Role of Entrepreneurship in Sustainable Rural Development with Emphasis on Handicraft Case Study: Villages of Central District in Anar County. *Journal of Research and Rural Planning*, 6(1), 119-132.
- Grimes, S. 2003. The digital economy challenge facing peripheral rural areas. *Progress in Human Geography*, 27(2), 174-193.
- Haggblade, S., Hazell, P., & Reardon, T. (2010). The rural non-farm economy: Prospects for growth and poverty reduction. *World development*, 38(10), 1429-1441.
- Hao, Y., Hu, X., & Chen, H. 2019. On the شایان، ح.، تقیلو، ع. ا.، خسروبیگی، ر. ۱۳۹۱، تحلیل نقش مشارکت مردم در پایداری اقتصاد روستایی (مطالعه موردی دهستان ایجرود بالا، شهرستان ایجرود، استان زنجان)، نشریه جغرافیا و توسعه ناحیه ای، ۱۰(۱۹): ۷۱-۹۴. شکویی، ح. ۱۳۸۳، دیدگاه های نو در جغرافیای شهری؛ چاپ اول، تهران، انتشارات سمت، ۱-۵۶۸.
- عزیزپور، ف.، جوان، ف.، حجی پور، م. ۱۳۹۸، قش سیاست های تعدیل ساختاری در دگردیسی اقتصاد روستایی ناحیه رضوانشهر، فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی، ۵۱(۱۰۷): ۱۵۹-۱۷۵.
- کریم زاده، ح.، قادرمزی، ح.، سجادی، س. ۱۳۹۷، ارزیابی تأثیرات اجتماعی- اقتصادی بازارچه مرزی شوشمی بر توسعه مناطق روستایی پیرامون، فصلنامه علوم و فنون مرزی، ۷(۲۵): ۵۵-۷۸.
- کریمی، س. ۱۳۹۶. کشاورزی ارگانیک، فرصتی برای کارآفرینی کشاورزی، نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۴(۳): ۱۳-۲۳.
- محمدی، ر.، لشگرار، ف.، امیدی نجف آبادی، م. ۱۳۹۸، قابلیت های فناوری های اطلاعات و ارتباطات در اقتصاد روستایی: مورد مطالعه تعاونی های روستایی شهرستان گرمسار، مجله اقتصاد و توسعه کشاورزی، ۳۲(۴): ۳۲۵-۳۳۲.
- مطیعی لنگرودی، س. ح.، حیدری، ز. ۱۳۹۱، متنوع سازی اقتصاد روستاهای ساحلی با تأکید بر گردشگری صیادی (مورد: روستاهای ساحلی شهرستان تنکابن)، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱(۱): ۱۹-۳۸.
- منجری، ن. ۱۳۹۸، شناسایی و اولویت بندی راهبردهای توسعه ی کارآفرینی در بخش کشاورزی استان خوزستان، نشریه راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، ۶(۱۲): ۱-۹.
- Abisuga-Oyekunle, O. A., & Fillis, I. R. 2017. The role of handicraft micro-enterprises as a catalyst for youth employment. *Creative Industries*

- change on river water quality. *Land Use Policy*, 103, 105322.
- Osborne, Theresa. 2006. "Credit and risk in rural developing economies". *Journal of Economic Dynamics & Control* 30. pp 541–568.
- Padhi, M. K. 2016. Importance of indigenous breeds of chicken for rural economy and their improvements for higher production performance. *Scientifica*, 2016. 2016: <http://dx.doi.org/10.1155/2016/2604685>.
- Santos, Paulo and Barrett, Christopher. B. 2010. «Identity, Interest and Information Search in a Dynamic Rural Economy.» *World Development*. Vol. 38 (12),. 1788–1796.
- Schiff, R. 2019. Place-Based Sustainability Planning: Implications & Recommendations for Rural Northwestern Ontario. *Northern Review* (49), 67-88.
- Sullivan, L., Ryser, L., & Halseth, G. 2015. Recognizing change, recognizing rural: The new rural economy and towards a new model of rural service. *Journal of Rural and Community Development*, 9(4). 219-245.
- Tong, L. L. 2019, November. Traditional Crafts And Rural Economic Development: Case Study Of Traditional Rural Handicraft Industry In Yunnan. In *ASEAN/Asian Academic Society International Conference Proceeding Series*. 427-433.
- Wojan, T., & Parker, T. 2017. Innovation in the rural nonfarm economy: its effect on job and earnings growth, *Economic Research Report* 238, U.S. Dept. of Agriculture, Economic Research Service (September).
- Wu, J., Zhuo, S., & Wu, Z. 2017. National innovation system, social entrepreneurship, and rural economic growth in China. *Technological Forecasting and Social Change*, 12(1), 238-250.
- relationship between water use and economic growth in China: New evidence from simultaneous equation model analysis. *Journal of Cleaner Production*, 23(5), 953-965.
- Henry, M. S. 2019. The rural economic gap: Fact or fiction?. In *Economic Adaptation* pp. 9-28. Routledge.
- Huylenbroeck, G. and A. G. Van Durand Ashgate. 2005. Multifunctional agriculture: a new paradigm for European agriculture and rural development, *Land Use Policy*, Vol. 22, Issue 4, P. 387.
- Jin, S. and J. Zhou 2010, Adoption of food safety and quality standards by China's agricultural cooperatives, *Journal of Zhejiang University*, 6: 1-5.
- Lanjouw. Jean and Lanjouw. Peter. 2001. "The rural non-farm sector: issues and evidence from developing countries". *Agricultural Economics*. 26. pp 1–23
- Low, S. A. 2017. Rural Manufacturing Survival and Its Role in the Rural Economy No. 1490-2017-3200.
- Matti, J. 2019. The Political Economy of the US Department of Agriculture Rural Business-Cooperative Service. *Economic Development Quarterly*, 333, 203-211
- Midmore. Peter & Whittaker. Julie .2000. "Survey economics for sustainable rural systems", *Ecological Economics* 35, pp 173–189.
- Morén-Alegret, R., Fatorić, S., Wladyka, D., Mas-Palacios, A., & Fonseca, M. L. 2018. Challenges in achieving sustainability in Iberian rural areas and small towns: Exploring immigrant stakeholders' perceptions in Alentejo, Portugal, and Empordà, Spain. *Journal of rural studies*, 64, 253-266.
- O'Donoghue, C., Buckley, C., Chyzheuskaya, A., Green, S., Howley, P., Hynes, S., ... & Ryan, M. 2021. The spatial impact of rural economic

Analysis of Sustainable Capacity of Rural Economy System (Case Study: Central District of Urmia City)

Leila soltani¹ and Ali Akbar Taqhilou^{2*}

Submitted: 21 August 2021

Accepted: 15 May 2022

Abstract

Population growth, information technology changes, climate change, quantitative and qualitative changes in water and economic developments of the 21st century have greatly affected the rural economy. Therefore managing the rural economy against these changes and shocks requires recognizing the dynamic capacity of its constituents. The research method is based on the purpose of the user and the type is descriptive and analytical. This research was conducted in 1398 with the aim of researching the sustainability of the rural economy of the central district of Urmia and since the present study is descriptive-analytical research, the method of collecting documentary and field information has been used. The statistical population of the study was 9305 households from which 385 people were selected as a sample through Cochran's formula. The sampling method was simple random. Data collection tool was a questionnaire based on variables (agricultural economy, services and industry) in Likert scale. The results show that services and industry activities have contributed to the dynamics of the rural economy that have been somehow dependent on agriculture. Tourism and nature tourism in the services, handicrafts and leather and furniture industries are heavily dependent on farming and livestock activities, which, in the eyes of the people, drive the economy of the village. In these activities, production, cost and production diversification have made a major contribution to the sustainability of the rural economy, ensuring that the rural economy in the region is sustained.

Keywords: Keywords: Rural economy; Sustainability; Economic capacity, structural equations; Urmia city

1- Graduate Master of Geography and Holy Defense, Urmia University

2- Associate Professor of Geography, Urmia University

(*- Corresponding author Email: a.taghilo@g mail.com)

DOI: 10.22048/rdsj.2022.300781.1974